

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Cùm dilectus. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

queas juramentum servari non debeat, cum ver-
gat in dispendium salutis æternæ. Verum huic
argumento Bart. facile occurritur, negando præ-
ceptum Principis contra juramentum nos ob-
stringere sub peccato; † cum juramenti vis non
ad forum Principis, sed Ecclesiasticum, tamquam
3 res spiritualis, pertineat, c. *Venerabilem* 34, *vers.*
idem etiam cum vers. seq. sup. De elect. & c. Novus 19. inf.
De judic. ejusque obligatio in ipsum Deum diri-
gatur, c. Debitoris inf. De jurejur. Adeoque ratione
juramenti etiam adversus præscriptum juris ci-
vilibus quis conveniri possit coram iudice Ecclesia-
stico, c. *fin. De foro compet. in 6.* Imò etiam iudex sæ-
cularis cogi per censuram Ecclesiasticam ad ejus
observationem, ut est textus in c. 2. *De jurejur. in*
6. Igitur certi juris est, juramentum adjecti posse ar-
bitrio sive cõpromisso, refragare licet jure civili.
Ad alterum quod attinet, res satis implicata
est, propter text. *in e. i. sup. De pactis & in c. 4. sup.*
4 *De transact.* quibus non permittitur alteri litigan-
tium cedere liti de beneficio motæ, eâ lege, ut
expensas factas ab altero recipiat, propterea quòd
hæc pactio simoniæ speciem contineat. At verò
hoc textu nostro arbitrorum sententia sustinetur,
quâ unus liti beneficii cedit, alter verò contra
in reversionem quinque marcarum condemnatur,
ut liquet ex fine *cap. nostri*, & magis confirmat tex-
tus in c. *Nisi 21. inf. De præbendis.* Quare Hostiensis,
ut refert eum Panorm. hic, distinguendum putat
inter cessionem juris spiritualis, quæ libero par-
tium consensu fit, & eam, quæ ex arbitrorum
sententia: ut priori casu pecunia vel alia res tem-

poralis intervenire non possit, juxta d. e. 4. poste-
riori verò possit, eo quòd non sponte, sed quo-
dammodo ab invito ex arbitrorum sententia tem-
porale præstetur, *text. hic & in d. c. Nisi.* Verum hanc
distinctionem aperte refellit *text. in c. fin. inf. De re-*
rum permut. qui in arbitrorum sententia idem
censet, quod in spontanea cessione juris spiritua-
lis, quippe utroque casu juris spiritualis, quippe
utroque casu juris spiritualis æstimatio quædam
est. Quare rectius existimat Imola hic, arbitro-
rum sententiam eo casu valere, quo solius pacis
vel pietatis respectu pecunia vel alia res tempora-
lis ~~est~~ erum statuitur, *per hunc text. in fine & in d.*
c. Nisi. Secus si in compensationem cessionis juris
spiritualis condemnatio fieret in temporalis alteri
applicando; nam hæc specie sententia arbitrorum
in simoniæ notam incideret, & consequenter non
valeret, *d. c. fin. junct. c. 4. 5. sup. De transact.*
Quod autem juramentum fraudulenter extor-
tum ipso jure valeat, innuit *text. h. in fine, in V. ab-*
solvus, quod præsupponit obligationem. Quam-
vis Gl. ibid. verbum *absolvus* interpretetur, absolu-
tum ostendas, cum juramentum ad illicita non
extendatur, c. *Quanto 18. & c. Quintavallis 23. inf.*
De jurejur. Sed cum arbitrorum sententia in favo-
rem vel gratiam alterius partis lata ipso jure va-
luerit, licet exceptio doli mali adversus eam de-
tur, l. 5. *C. h. s.* & consequenter etiam juramentum
substiterit, ab eo absolutione opus habet; præsup-
posito tamen, quòd sententia arbitrorum non si-
moniæ, sed pro bono pacis lata fuerit: nam
alias verior videbitur interpretatio Glossæ.

In Cap. Dilecti. 4.

SUMMARI A.

1. Compromitti in foeminam an possit.
2. Judicandi munus interdicitur mulieri,
3. Nisi aliud consuetudine loci receptum sit.
4. An ob honestatem prohibeatur.

1 **Q**uod ab Imp. Justiniano constitutum est in
1 *l. fin. C. De recept. arbitr.* ne scilicet mulier in
arbitricem eligatur; pulchrè hoc nostro
textu restringitur, nisi mulier ex consuetudine
loci jurisdictionem sibi acquisiverit. † Ex quo e-
2 nim mulieri officio judicandi à jure interdictum
est, *l. Cum prætor. 11. § penult. D. De jud. & l. 2. De R.*
l. conseqens est, ut neque in eam compromitti

possit, *d. l. fin.* si quidem arbitria ad imitationem
judiciorum redacta sunt, *l. fin. D. eod.* † Unde è di-
verso si consuetudine loci receptum sit, ut iudex
esse possit mulier, poterit & arbitrium in se susci-
pere, tamquam minus majori in hæc, c. *Plus semper*
De R. l. in 6.
Neque verum omninò est, quòd Panorm. hic
putat mulierem ob honestatem prohiberi judi-
cem esse, atque idcirco contra honestatem hu-
jusmodi consuetudinem introduci: nam aliud è vin-
cit responsum I. C. Pauli, quo commemorat fax-
minam moribus prohiberi, ne iudex sit, *in d. l. Cum*
Prætor & moribus.

In Cap. Cùm dilectus. 6.

SUMMARI A.

1. Coram arbitru quis reconveniri non potest.
2. Coram ordinariis verò iudicibus potest.
3. Ut & coram delegatis.

H 3

4. Raris

4. Ratio dicitur etiam inter hos & arbitros.
5. Arbitrarius unum adjudicando rem an possit eundem alteri condemnare in pecuniam.
6. Arbitri potestas.

A Pertet hoc Caput statuitur, ne quis reconveniri possit coram arbitris, quia, inquit textus arbitri iudicare non possunt nisi de his tantum, de quibus est compromissum. Eadem ratio extat in l. Si cum dies 26, §. plenum & in l. Non distinguemus 37, §. fin. D. De recept. arbitr.

2 Secus obtinet in iudiciis ordinariis, coram quibus reus ab actore conventus recte reconvenit actorem suum, etiam ex alia causa, licet alias actor alterius fore sit, quia per conventionem jurisdictionis iudicis prorogatur ad reconventionem, l. penult. cum Auth. seq. C. De sent. & interloc. omn. iud.

3 Idem observatur in delegatis iudiciis, ut non minus coram iis reconventioni locus sit, in c. 1, & c. 2, inf. De muris perit. Quod tamen non videtur, cum hi cognoscere non possint nisi de rebus in mandato expressis, c. 32, & c. Petro & G. 40, sup. De offic. & potest. iud. deleg.

4 Verum diversitatis rationem hanc reddit Panorm. hic numer. 6. quod iudex tam ordinarius, quam delegatus, invito reo adiri soleat. Nam hinc dicitur iudicium in invitum reddi, l. Inter stipulantem 83, §. si Stichum D. De verb. oblig. Unde merito ex hac causa reo subvenitur, ut etiam invitum actorem in eodem iudicio reconvenire possit. Cujus enim in agendo observat arbitrium, eum & habere contra se iudicem in eodem negotio, id est, iudicio, non dedignetur, text. in d. l. pen. juncta Auth. seq. Arbitri vero invitis non dantur, sed utriusque partis libero consensu, adsumuntur; ac proinde reconventio coram iis institui non potest, cum sibi imputare debeat reus, quod causam suam compromisso non comprehenderit, quæ ratio in effectu est ipsius Bart. in d. Auth. Ex qua & illud effici posse putat Bart. ut, si delegatus iudex utriusque partis voluntate impetratus sit, cesset & coram eo reconventio; quod notandum est.

5 Ex prædictis duplex quæstio oritur: una, an arbiter adjudicando uni rem, de qua controver-

sia est, possit eundem alteri condemnare in aliam rem, quæ compromisso non continetur. Altera est, an et arbiter licigantes citare possit, contumaces punire, certum iudicii diem partibus præstitueret, ubi scilicet hæc compromisso comprehensa non sunt. Neutrum fieri posse ab arbitro innuere videtur textus in d. l. Si cum dies §. plenum, in d. l. Non distinguemus §. de officio & §. fin. & in l. De his rebus 51, D. De recept. arbitr. & per hunc textum qui diserte affirmat ultra facere non posse, quàm quod compromisso continetur.

At tamen verius est, quoad priorem quæstionem, quod possit arbiter hanc condemnationem facere, per text. in c. 2 sup. eod. & in c. Nisi 21, inf. De præbendis, Panorm. hic numer. 8. ex Bart. sententia in l. Aquiliana D. De transact. si videlicet arbiter condemnet in pecuniam præstandam alteri. Nam cum per pecuniam omnes res æstimentur, l. 1. D. De contrah. empt. & l. Si ita fidei iusserem 45, D. De fidei iuss. non videtur profus aliena res, si in pecuniam condemnatio fiat, cum hæc loco rei succedat. Idem videmus in iudicio communi dividendo, in quo licet occasione divisionis non possit rem non communem sed propriam alteri adjudicare, l. Vi fundus 18, 20, Communi divid. tamen si res commodam divisionem non recipiat, permissum est iudici, rem uni totam adjudicare, ut is alteri in certam pecuniam condemnetur, §. Eadem interveniunt Inst. De officio iud. & l. 3, D. Com. divid.

Quoad alteram quæstionem, observanda est hæc regula à Bernardo tradita in gl. quod arbiter, sive arbitri omnia ea expedire possint, sine quibus causa commode explicari sive tractari non potest, nam & in hoc consensus tacite censetur, arg. l. 2, C. De iuris d. om. iud. & c. Præterea §. sup. De off. & potest. iud. deleg. Unde recte arbiter partes citat, l. Dicere 23, circa fin. & d. l. Si cum dies 27, §. si quis cum l. seq. D. De recept. arbitr. Item contumacem punit, scilicet in expensas partis, l. Non ex omnibus 44, D. eod. Panorm. hic numer. 11. Item testes audit, non autem eos cogere potest, cum nullam habeat jurisdictionem, d. l. Non ex omnib. Quare & in integrum restituit, si incidenter restitutio petatur, §. penult. & ibi Gl. sup. De restit. in integ.

In Cap. Contingit. 8.

SUMMARIA.

1. Compromitti in laicum non potest de re spirituali.
2. Nisi simul cum Clerico adsumatur.
3. An idem obtineat in delegatione.
4. De rebus Ecclesia immobilibus an possit compromitti sine auctoritate superioris.

Obser.